

1931, s. 268-275; Brockelmann, *GAL*, II, 651-652; *Suppl.*, I, 916; II, 813-814; a.m.f., "al-Nawāwī", *El<sup>2</sup>* (İng.), VII, 1040-1041; *Fihrişü'l-Hizâneti't-Teymûriyye*, Kahire 1367/1948, I, 57, 213, 233, 259; III, 307, 308; *İzâhu'l-meknûn*, I, 11, 189, 204, 342, 346, 420, 464, 543, 599; II, 18, 21, 24, 105, 167, 172, 192, 218, 235, 245, 399, 468, 674, 691, 695; *Hediyyetü'l-ârifin*, II, 394; Zirikî, *el-A'lâm*, VII, 209, 210; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifin*, XII, 83; C. Guillot, "Nawavi al-Bantani, Muhammad", *Dictionnaire biographique des savants et grandes figures du monde musulman périphérique du XIX<sup>e</sup> siècle à nos jours* (ed. M. Gaborieau v.dğr.), Paris 1992, I, 34; M. Ali Ayâzi, *el-Müfessirân: Hayâtühüm ve menhecühüm*, Tahran 1414, s. 639-643; P. G. Riddell, *Islam and the Malay-Indonesian World*, London 2001, s. 193-197; Abdullah Muhammed Habşî, *Câmi'u's-şûrûh ve'l-havâşi*, Ebûzabî 1425/2004, III, 1809, 1997.



ERDOĞAN BAŞ

## NEVEVİYYE

( النوية )

Şâzeliyye tarikatının Yahyâ

b. Şeref en-Nevevîye

(ö. 676/1277)

nisbet edilen bir kolu

(bk. NEVEVÎ).

## NEVFEL b. HÂRİS

( نوفل بن الحارث )

Ebü'l-Hâris Nevfel b. Hâris  
b. Abdilmuttalib el-Hâşimî el-Kureşî  
(ö. 15/636)

Hz. Peygamber'in  
amcasının oğlu, sahâbî.

Bedir Gazvesi'nde istemediği halde müşriklerin safında yer aldı ve bu savaşta kendisi gibi esir düşen amcası Abbas'ın, diğer akrabalarıyla birlikte onun da fidyesini ödemesi üzerine Mekke'ye döndü ve bir müddet sonra müslüman oldu. Resûl-i Ekrem'in Nevfel'e fideye ödeyip kurtulmasını teklif ettiği, onun verecek bir şeyi olmadığını belirtmesi üzerine Resûlullah'ın ona Cidde'de bulunan mızraklarını vermesini teklif ettiği, bunun üzerine büyük bir şaşkınlığa düşen Nevfel'in Allah'tan başka kimsenin bilmediği bu durumu ancak bir peygamberin bileceğini söyleyerek 1000 mızrak karşılığında hürriyetine kavuştuğu ve ardından İslâm'ı benimsediği de rivayet edilmiştir. Hâşimoğulları'ndan İslâmiyet'i seçenlerin en yaşlısı olduğu bildirilen Nevfel, Hendek Gazvesi'ne çıkılacağı sırada o ana kadar gizlediği dinini ilân ederek hicret etti. Medine'ye ulaşınca Resûl-i Ekrem onu amcası Abbas'la kardeş ilân etti ve Mescid-i Nebevî'nin yanındaki bir evi böl-

dürerek onlara tahsis etti; ayrıca kendisine ait olup deve ağılı olarak kullandığı bir binayı da Nevfel'e bağışladı.

Hz. Peygamber'le birlikte Mekke'nin fetihinde bulunan Nevfel, Huneyn ve Tâif gazvelerine katıldı; Huneyn'de bir ara müslümanlar bozguna uğrayıp kaçıştıkları sırada Resûlullah'ın yanında kalan az sayıdaki askerlerden biri de Nevfel'di. Ayrıca silâh ticareti yaptığından bu muharebede kullanılmak üzere 3000 mızrak bağışladı (Hâkim, III, 246). Onun tüccar kimliğiyle çelişir görünmekle birlikte evlenme konusunda yardım istemesi üzerine Hz. Peygamber'in onu bir hanımla evlendirdiği, ancak ihtiyaçlarını giderecek bir şeyleri olmadığı için kendi zırhını bir yahudiye rehin gönderecek ondan 30 sa' arpa alıp yeni evlilere verdiği, bu arpanın ununun altı ay boyunca hiç eksilmediği, bu durumun Hz. Peygamber'e bildirilmesi üzerine onun, "Eğer bıkmasaydınız onu ömür boyunca yiyebilirdiniz" cevabını verdiği yolunda bir rivayete kaynaklarda yer verilmiştir (a.g.e., a.y.). Nevfel Medine'de vefat etti. Cenaze namazını Halife Ömer kıldırdı ve Baki' Mezarlığı'nda defnedildi. Oğulları Hâris, Mugeire ve Abdullah da sahâbî olup son ikisi Medine'de kadılık yapmıştır.

## BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakât*, IV, 44-47; Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 245-247; İbn Abdülber, *el-İstî'âb* (Bicâvî), IV, 1512-1513; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, V, 369-370; İbn Seyyidünâs, *Minêhu'l-midah* (nşr. İffet Visâl Hamza), Dimaşk 1407/1987, s. 320-322; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, I, 199; a.m.f., *Târîhu'l-İslâm: 'Ahdü'l-Hulefâ'i'r-râşidin*, s. 155-156; İbn Hacer, *el-İşâbe*, III, 577; Nüreddin el-Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, Beyrut, ts. (Dârü'l-ma'rife), III, 63; Şevki Ebû Halîl, *Huneyn ve't-Tâ'if*, Dimaşk 1406/1986, s. 20; Köksal, *İslâm Tarihi* (Medine), II, 180, 193-194; VIII, 404; Wensinck, *el-Mu'cem*, VIII, 277; Muhammed Hamîdullah, "Huneyn Gazvesi", *DîA*, XVIII, 376.



ABDÜLKADİR ŞENEL

## NEVİ

( النوع )

Mantıktaki

beş tümelden ikincisi, tür.

Eflâtun felsefesine kadar giden nevi kavramı, filozofun metafiziğinde esasen "idea" veya "form" anlamına gelen eidos -bazı durumlarda sonraları "cins" mânâsında kullanılacak olan genos- terimiyle karşılanmıştır. Türlerin idealar olarak ontolojik bir gerçekliğe sahip bulunduğunu düşünen filozofun bu görüşüne Aristo karşı çıkıp ideaların ayrı birer cevher olduğu tezine itiraz etmiş, bunun yerine onu cevhe-

re ilişkin bir ilke, yani nesnenin formal sebebi sayarak sûretin (eidos) akledilir mahiyet olduğunu ileri sürmüştür. Aristo'ya göre bir şeyi bilmek onun maddesinde içkin olan ve bütün teleolojik yapısını yöneten sûreti bilmektir. Tümel bir kavram olarak eidos terimi mantıkta yüklemelerin tümelliği ve tanımın konusu meselesiyle ilgili biçimde kullanılır. Filozofa göre yalnızca tümel tanımlanabilir ve bilimin konusu yalnızca tümeldir (Peters, s. 87, 90, 131, 185).

Mantık tarihi boyunca eski Yunan, İslâm ve Ortaçağ Latin felsefesinde gelişen terminolojide cins, nevi, fasıl, hâssa ve araz diye bilinen beş tümelin (bk. BEŞ KÜLLÎ) belirli tanımlara kavuşturularak ortak bir şema içinde tahlil edilmesinde Yeni Eflâtuncu filozof Porphyrios'un (Furfûriyûs) *Eisagoge* adlı kitabı Aristo mantığı ile birlikte esaslı bir hareket noktası teşkil etmiştir. Porphyrios, tercüme döneminde Ebû Osman Saîd b. Ya'kûb ed-Dimaşkı tarafından Arapça'ya çevrilen ve *İsâgüci* adıyla tanınan ünlü eserinde türü cins terimiyle kavramsal ilişkisi içinde tarif etmiştir. Cins bir türün cinsi, tür de bir cinsin türüdür. Dolayısıyla cins ile tür birbiriyle tanımlanmış olmaktadır. Buna göre türün ilk tanımı "cinsin altında sıralanmış olan ve cinsin ötsel olarak kendisine yüklenmiş olduğu şey", ikinci tanımı ise "aralarında özgül olarak farklı terimlerin çokluğuna ötsel olarak uyan yüklem" şeklindedir. İkinci tanım, üstünde artık daha başka cinslerin yer almadığı en genel cinslerle altında artık başka türlerin yer almadığı en özel türlerin arasında kalan ve üste göre tür, alta göre cins olabilen tümel kavramlar için değil altında yalnızca bireylerin yer aldığı en özel türler için geçerlidir. Buna göre cevher cinstir; cevherin altında cisim, cismin altında canlı cisim, canlı cismin altında hayvan, hayvanın altında akıllı hayvan, akıllı hayvanın altında insan ve insanın altında bireyler yer alır. Bu sıralamanın en üstündeki cevher en genel kavramdır ve sadece cins olan odur; insan ise en özel türdür ve yalnızca türdür; çünkü kendisinden sonraki başka türlere cins olmaz. Sıralamadaki ara tümelardan olan cisim, canlı cisim, hayvan, akıllı hayvan ise hem cins hem tür olabilir. Daha açıkçası en genel cins cins olup tür olmayan, kendi üzerinde başka bir üst cinsin bulunmadığı şey iken en özel tür tür olup cins olmayan ve tür olarak artık türlere bölünmeyen şeydir; hatta bu açıdan tür "sayıca farklı terimlerin çokluğuna ötsel olarak yüklenen şey" diye tanımlanabilir (*Isagoge*, s. 31-44).